MTK-Nautaverkosto: huoltovarmuus naudanlihantuotannossa

Suomi ei ole ollut naudanlihan osalta omavarainen kahteenkymmeneen vuoteen. Ilman lehmiä ei synny vasikoita naudanlihantuotantoon. Lypsylehmien määrä on jo pitkään ollut laskussa ja viime vuonna myös emolehmien määrä kääntyi laskuun. Syitä tähän on monia.

Maidon ja naudanlihan tuottajahinnat ovat Suomessa jo pitkään olleet alle EU-keskiarvojen. Kavenneen katteen kompensoimiseksi tuotantoyksiköiden koko on kasvanut, mistä taas seuraa, että investoinnit ovat kalliita. Rahoituksen saaminen investointeihin on viime vuosina vaikeutunut. Samaan aikaan julkisessa keskustelussa on syyllistetty kotieläintuottajia ympäristöongelmista. Tämä kaikki yhdessä on vaikuttanut siihen, että tuotannon lopettamistahti on tiloilla kiihtynyt.

Toisaalta nimenomaan jauhelihan kysyntää on Suomessa tarkoituksellisesti lisätty polkuhinnoittelun avulla. Samaan aikaan Euroopassa naudanlihan vienti kolmansiin maihin, erityisesti Lähi-Itään ja Pohjois-Afrikaan, on vetänyt niin hyvin, että lihasta on tullut niukkuutta kaikkialla EU:ssa ja hinnat ovat nousseet.

Miten ulos kriisistä?

Tuotanto ei pysty reagoimaan nopeasti nyt syntyneeseen niukkuuteen. Lihanaudan kasvu syntymästä teuraspainoon kestää noin 20 kuukautta. Navetan laajennus- ja rakennusinvestoinnit kestävät tyypillisesti rakennus- ja ympäristölupaprosesseineen kahdesta kolmeen vuotta. Kumpikaan keino ei siis kykene ratkaisevasti muuttamaan tuotantomääriä kuin monen vuoden päästä.

Markkinataloudella on keinonsa saattaa kysyntä ja tarjonta tasapainoon: jos tuotetta ei saada nykyhinnoin tarjolle kysyntää vastaavasti, sen hinta nousee ja kysyntä laskee. Ottamatta kantaa kuluttajahintoihin nyt voidaan tilastojen valossa sanoa, että naudanlihan tuottajahinnat ovat eläintyypin mukaan Suomessa 20–40 % jäljessä EU-keskiarvoista. Suurin ero on lehmillä.

Naudanlihan- ja maidontuotanto sopivat sinänsä hyvin Suomen luonnonolosuhteisiin, joissa nurmi kasvaa hyvin ja vettä sataa yleensä riittävästi.

Suomen naudanlihantuotannosta 75–80 % on peräisin lypsykarjoissa syntyneistä eläimistä. Naudanlihantuotannon kehitys seuraa sen takia vahvasti maidontuotannon kehitystä, eikä tämänhetkistä kriisiä voida ratkaista ilman maidontuotannon toimintaympäristön kehittämistä. Maitotilojen määrän ennustetaan laskevan viime vuoden 4010 tilasta siten, että vuonna 2032 niitä on jäljellä 2015 kpl. Samaan aikaan lehmien lukumäärän ennustetaan laskevan n. 30 000 lehmällä.

Emolehmätuotannossa syntyy loput 20–25 % naudanlihaksi päätyvistä vasikoista. Emolehmätiloja oli vuonna 2024 1610 kpl ja niitä ennustetaan v. 2032 olevan enää 960 kpl. Emolehmäpuolella kannattavuushaasteet ovat maitopuolta suurempia ja siksi siellä lehmien ennustetaan nyt vähenevän viime vuoden 61 000 lehmästä vain 42 000 lehmään vuonna 2032.

Miten huoltovarmuus jatkossa turvataan?

Huoltovarmuuden perusta on kannattava tuotanto. Ruokaketjun sisäiseen tulonjakoon on syytä kiinnittää huomiota. Vain kannattava tuotanto pystyy houkuttelemaan nuoria alalle. On tärkeää huolehtia tuotantotukien jatkuvuudesta ja kohdentamisesta tuotantoon ja mahdollistaa investoinnit.

Jauhelihakriisi on tehnyt selväksi, että ruokamarkkinat ovat rikki. Niiden korjaamiseksi alalla on ryhdytty puhumaan lihan tuottajien ja jalostajien yhteisen tiedotus- ja markkinointielimen perustamisesta ja koko ketjun kutsumisesta pyöreään pöytään. Politiikalla voidaan vaikuttaa markkinaan omalta osaltaan: miten julkisia hankintoja ohjataan? Voiko kaupan omien merkkien käyttö joissain tapauksissa johtaa määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön? Onko ravitsemussuositusten syytä ottaa kantaa muuhun kuin ravitsemukseen?

Suomalaista tuottajaa myös säännellään hyvin monin tavoin. Naudanlihaa tuotetaan osin turvemailla, joiden uhkana on ennallistamisasetus. Metsäkatoasetuksen valmistelu aiheutti nautakarjatalouteen pitkän investointiseisokin. Investointien luvitus on usein muutenkin ollut vaikeaa. EU-tasolla valmistellaan eläinkuljetusasetusta, joka esitetyssä muodossaan lisää tuotannon kustannuksia. Tukivalvonnan seuraamuksia pidetään monissa tapauksissa kohtuuttomina ja viljelijän oikeusturvan vastaisina, esimerkiksi kun sonnilta viedään tuki edellisen omistajan myöhässä tekemän ilmoituksen takia.